

Тема 10.

Обставини, що виключають злочинність діяння

1. Поняття та види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Необхідна оборона.
3. Крайня необхідність.
4. Затримання особи, що вчинила злочин.
5. Виконання наказу або розпорядження.

Обставини, що виключають злочинність діяння – це передбачені законом зовнішньо схожі зі злочинами суспільно корисні і правомірні вчинки, які здійснені за наявності певних підстав і виключають злочинність діяння, а тим самим і кримінальну відповідальність особи за заподіяну шкоду.

ОЗНАКИ ОБСТАВИН:

- вольове діяння особи;
- зовнішня подібність злочину;
- вони передбачені в КК України чи інших нормативних актах;
- це - соціально прийнятні вчинки;
- вони вчинюються за певних умов;
- вони не тягнуть кримінальної відповідальності.

□ **Необхідною обороною** визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

КРИТЕРІЇ (УМОВИ), ЯКИМИ ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ПРАВОМІРНІСТЬ

НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ:

▣ **небезпечність посягання.**

Умови, яким має відповідати посягання:

- *суспільна небезпека;*
- *його наявність;*
- *його реальність.*

▣ **обстановка захисту.**

Умови, що визначають захисні дії (захист):

- визначене законодавцем коло інтересів, які можна захищати;
- заподіяння шкоди тільки особі, що посягає;
- неперевищення меж необхідної оборони.

НЕ

**Є ПЕРЕВИЩЕННЯМ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ
ОБОРОНИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ЧИ
БУДЬ-ЯКИХ ЗАСОБІВ АБО ПРЕДМЕТІВ
ДЛЯ ЗАХИСТУ:**

- від нападу озброєної особи;
- групи осіб;
- для відвернення протиправного насильницького вторгнення в житло чи інше приміщення.

Не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам **у стані крайньої необхідності**, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

ПРАВО НА ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ **У СТАНІ КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ** ВИНИКАЄ ЗА НАЯВНОСТІ ВІДПОВІДНОЇ ПІДСТАВИ, ЩО СКЛАДАЄТЬСЯ З ДВОХ ЕЛЕМЕНТІВ:

1. Наявність небезпеки, яка:

- - безпосередньо загрожує правоохоронюваним інтересам особи, суспільства або держави;
- - може бути викликана різними джерелами;
- - повинна бути наявною
- - повинна бути дійсною.

2. Неможливості усунення цієї небезпеки іншими засобами, крім заподіяння шкоди цим інтересам.

Не визнаються злочинними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, **спрямовані на затримання особи**, яка вчинила злочин, і доставлення її відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи.

ПРАВОМІРНІСТЬ ДІЙ ЩОДО ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЩО ВЧИНИЛА ЗЛОЧИН, ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ТАКИМИ ОЗНАКАМИ:

1) ознаки, що відносяться до підстав затримання;

Насильницькі дії щодо затримання можна вчинити тільки: за наявності таких підстав:

- а) щодо особи, яка вчинила діяння, що містить усі ознаки складу злочину;
- б) безпосередньо після вчинення злочину;
- в) для доставки такої особи до відповідних органів державної влади.

2) ознаки, що характеризують дії тих осіб, які затримують.

Вони мають полягати:

- а) у необхідності застосування насильницьких дій, що вимушено спричиняють шкоду особі, яка ухиляється від затримання, без цих дій затримання неможливе;
- б) заподіяння злочинцю шкоди, що відповідає характерові та ступеню тяжкості вчиненого ним діяння, його особі, обстановці затримання;
- в) недопущення перевищення меж, достатніх для затримання.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

1. Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони
2. Уявна оборона. Відповідальність за шкоду, заподіяну в стані уявної оборони.
3. Фізичний або психічний примус як обставина, що виключає злочинність діяння.
4. Діяння, пов'язане з ризиком.
5. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.